



Nya socialtjänstlagen

Träder ikraft den 1 juli 2025

Dagens innehåll

- Bakgrund och syfte med reformen
- Socialtjänstens mål
- Nya kvalitetskrav och arbetssätt
- Rätten till insatser – Biståndsbestämmelsen delas upp i två §
- Insatser utan behovsprövning
- Ändring av gynnande beslut
- Ansvarsfördelning mellan kommuner
- Dokumentationskravet utvidgas
- Ändringar gällande barn och unga
- Övergångsbestämmelser



HELSINGBORG

Syftena bakom en ny socialtjänstlag

Nya socialtjänstlagen är en **målinriktad ramlag** som ska ge förutsättningar att skapa en socialtjänst som är

- Långsiktigt hållbar
- Förebyggande
- Lätt tillgänglig
- Kunskapsbaserad
- Jämlik och jämställd



HELSINGBORG

Lagens disposition

Nuvarande socialtjänstlag

- 1 kap. – Socialtjänstens mål
- 2-3 kap. – Ansvar, ansvarsfördelning
- 4 kap. – Rätten till bistånd
- 5-7 kap. – Målgrupper, vård utanför hemmet, enskild verksamhet och anmälningsplikt
- 8-9 kap. – Avgifter och återkrav
- 10-12 kap. – Organisation, handläggning och hantering av uppgifter
- 13-14 kap. – Tillsyn, missförhållanden
- 15-16 kap. – Tystnadsplikt, övriga bestämmelser

Nya socialtjänstlagen

- 1-5 kap. – Socialtjänstens mål, grundläggande bestämmelser
- 6-7 kap. – Ansvar för planering, förebyggande arbete och samverkan
- 8-9 kap. – Ansvar för boende, delaktighet och för vård utanför hemmet
- 10-13 kap. – Insatser till enskilda
- 14-17 kap. – Handläggning och hantering av uppgifter
- 18-24 kap. – Skydd och stöd för barn och unga
- 25-28 kap. – Behörighet, tillstånd, missförhållanden och tillsyn
- 29-31 kap. – Ansvarsfördelning, organisation och bemyndiganden
- 32-35 kap. – Avgifter, återkrav, bristande verkställighet och överklagande



HELSINGBORG



Socialtjänstens mål & ansvar

Socialtjänstens (delvis nya) mål

Socialtjänsten ska med utgångspunkt i demokrati och solidaritet främja enskildas

- ekonomiska och sociala trygghet,*
- jämlika och **jämställda** levnadsvillkor, och*
- aktiva deltagande i samhällslivet.*

Verksamheten ska bygga på respekt för enskildas självbestämmanderätt och integritet. – 2 kap. 1 § SoL

*Socialtjänsten ska inriktas på att enskilda får leva ett **värdigt liv** och känna **välbefinnande**. – 2 kap. 3 § SoL*



HELSINGBORG

Socialtjänstens (delvis nya) mål - förebyggande och lätt tillgänglig

*Socialtjänsten ska arbeta **förebyggande** och vara **lätt tillgänglig**. – 2 kap. 4 § SoL*

- Ett nytt förhållningssätt där fokus ligger på proaktivt och förebyggande arbete istället för reaktiva åtgärder → Motverka sociala problem och förebygga behov av stöd innan problemen blir så stora att utredning och myndighetsutövning behövs
- Det ska vara enkelt att komma i kontakt med socialtjänsten och att få råd och stöd när brukaren vill ha det
- Ingen detaljreglering av **hur** kommunerna ska uppnå målet att bli en förebyggande och lätt tillgänglig socialtjänst...
- MEN **insatser utan behovsprövning** betonas i förarbetena som en viktig förutsättning för att uppnå målet



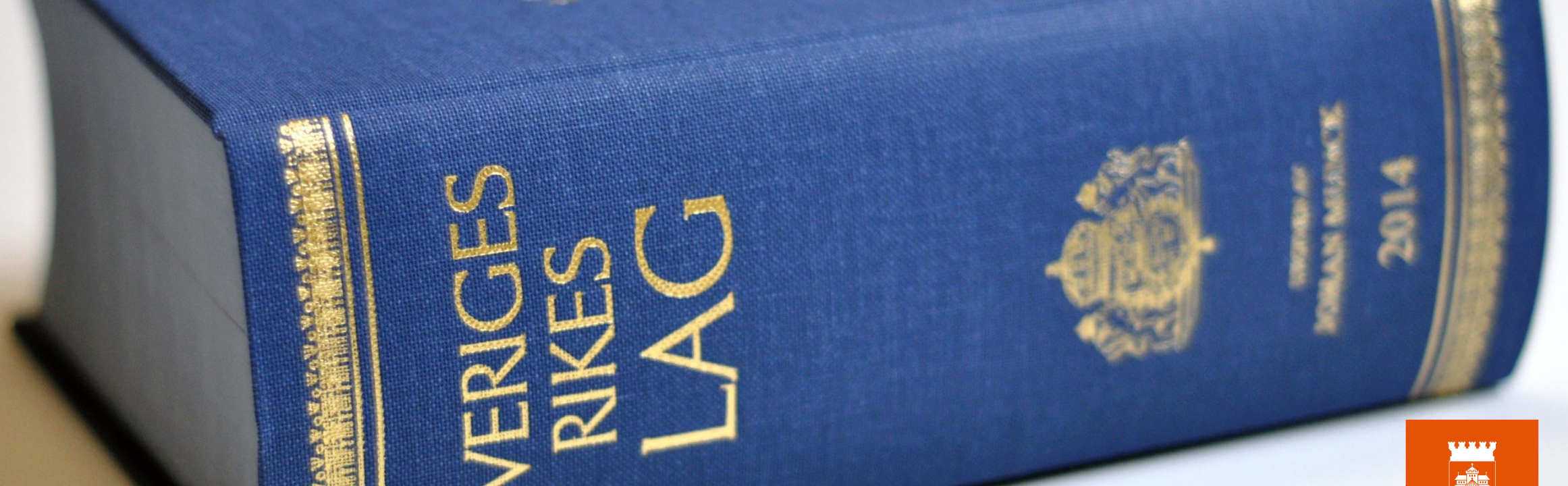
HELSINGBORG

Socialtjänsten ska arbeta brottsförebyggande

Socialnämnden ska arbeta för att förebygga och motverka brottslighet. – 6 kap. 8 § SoL

Socialnämnden ska särskilt arbeta för och ta initiativ till att förebygga och motverka brottslighet bland barn och unga. – 18 kap. 4 § SoL

- Nytt särskilt ansvar för socialnämnden
- Exv. allmänpreventiva åtgärder såsom föräldraskapsstöd, uppsökande arbete, kontaktperson eller kontaktfamilj med en brottsförebyggande inriktning men även riktade insatser såsom manualbaserade program, stöd till avhoppare eller samverkan i form av insatsgrupper
- Samverkan med andra aktörer betonas
- Kompletterar Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete



Nya kvalitetskrav & arbetssätt

Vetenskap och beprövad erfarenhet

Verksamhet inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet. Verksamheten ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet... – 5 kap. 1 § SoL

- Relevant forskning ska ligga till grund för innehållet i, och formen för, socialtjänstens verksamhet
- Vetenskap och beprövad erfarenhet ska ingå vid bedömningen av vilken insats som är lämplig
- Förutsätter systematisk uppföljning av arbetsmetoder och insatsers effekter och resultat
- Ska bidra till högre kvalitet, rättssäkerhet, mer träffsäkra insatser och en mer kostnadseffektiv socialtjänst
- Ny lag om socialtjänstdataregister är på väg...

Planering av insatser – 7 kap. 1 § SoL

- Kommunens ansvar för planering av insatser utvidgas till att omfatta alla insatser till enskilda, inte enbart äldre personer och personer med funktionsnedsättning
- Behovet av förebyggande insatser ska särskilt vägas in
- Krav på samverkan med regionen och andra aktörer



HELSINGBORG



Rätten till insatser

Delas upp i ekonomiska och personliga behov

Insatser för ekonomiska behov

*En enskild som inte själv kan tillgodose sina **ekonomiska behov** och inte heller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt att få **ekonomiskt bistånd** av socialnämnden för sin försörjning (**försörjningsstöd**) och för sina **levnadskostnader i övrigt**.*

*Den enskilde ska tillförsäkras en **skälig levnadsnivå** genom biståndet. – 12 kap. 1 § SoL*

- Begreppet "bistånd" förbehålls insatser för ekonomiska behov
- "livsföring i övrigt" ersätts med "levnadskostnader i övrigt"
- Ingen ändring i sak är avsedd → Samma ansvar som tidigare att bevilja ekonomiskt bistånd för att tillförsäkra enskilda en skälig levnadsnivå
 - Tidigare rättspraxis och föreskrifter gäller fortfarande
- Särskilda bestämmelser om att stå till arbetsmarknadens förfogande, anvisning till praktik eller kompetenshöjande verksamhet samt beräkning av försörjningsstödet överförs i oförändrat skick till nya SoL



Insatser för personliga behov

*En enskild som inte själv kan tillgodose sina **personliga behov** och inte heller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt att få **insatser av socialnämnden för dessa behov**.*

*Den enskilde ska tillförsäkras **skäliga levnadsförhållanden** genom insatserna. – 11 kap. 1 § SoL*

- Bistånd för "livsföring i övrigt" ersätts med "insatser för personliga behov"
- "Skälig levnadsnivå" ersätts med "skäliga levnadsförhållanden"
- Ingen ändring i sak är avsedd → Samma ansvar som tidigare att bevilja insatser för att tillförsäkra enskilda skäliga levnadsförhållanden
 - Tidigare rättspraxis och föreskrifter gäller fortfarande
- *Vad gäller när en viss typ av biståndsinsats inte tydligt kan hänföras till den ena eller andra bestämmelsen?*



HELSINGBORG

Insatser utan behovsprövning – 11 kap. 5 § SoL

- Ny befogenhet att erbjuda *insatser för personliga behov* utan individuell behovsprövning
 - Tanken är att enskilda ska kunna vända sig direkt till utföraren
- Vissa uppräknade insatstyper förutsätter utredning och beslut
- Socialnämnden beslutar om/i vilken omfattning insatser ska erbjudas utan behovsprövning
 - Öppna för alla eller individuellt inriktade
 - Nämnden beslutar om villkor för att ta del av insatsen
 - Insatser till barn över 15 år utan VH:s samtycke/vetskap
- Innebär ingen inskränkning i rätten till behovsprövade insatser
 - Skyldighet att informera om rätten till behovsprövning



Ändring av gynnande beslut

*Socialnämnden får ändra ett beslut om en insats som **gäller tills vidare** till den enskildes nackdel om **förhållandena för den enskilde har förändrats väsentligt**.*

I 37 § andra stycket förvaltningslagen (2017:900) finns ytterligare bestämmelser om när beslut får ändras. – 14 kap. 9 § SoL

- Tidigare praxis skrivs in i lag (RÅ 2000 ref. 16)
- Gäller enbart tillsvidarebeslut
- Väsentligt ändrade förhållanden
 - Krävs att det rör sig om en **påtaglig och varaktig** förändring
 - Förändringen ska vara knuten till **den enskilde**, ej exv. att rättspraxis ändrats
 - Förhållanden som skulle kunna ha beaktats vid första beslutet



Ansvarsfördelning mellan kommuner & delegation

HR = Bosättningskommunens ansvar

- Förtydligad huvudregel – Bosättningskommunen ansvarar för insatser till den enskilde – 29 kap. 1 § SoL
 - Bosättningskommun = Stadigvarande bosatt eller starkast anknytning
- Vistelsekommunens yttersta ansvar kvarstår men betonas att det är ett undantag
- Innebär ingen inskränkning i vistelsekommunens ansvar
- Ändringen syftar till att underlätta förståelsen av ansvarsfördelningen



HELSINGBORG

U = Vistelsekommunens ansvar

Om det *uppkommer behov av insatser* för en enskild under en *tillfällig vistelse* i en kommun, ansvarar den kommunen (vistelsekommunen) för *insatser som behövs i akuta situationer*. Vistelsekommunen ansvarar *även för andra insatser* till den enskilde, om det inte står klart att en *annan kommun är ansvarig*. – 29 kap. 4 § SoL

- Förutsätter att det rör sig om en tillfällig vistelse
- Om vistelsen övergår till att bli stadigvarande är ansvaret inte längre begränsat till akuta situationer
- Om ansvaret är oklart eller omtvistat ansvarar vistelsekommunen till dess att frågan retts ut



Delegering av beslutanderätt – 30 kap.

Ärendetyper som ska kunna delegeras till utskott:

- Umgängesbegränsning och hemlighållande av vistelseort – 14 § LVU
 - Umgängesbegränsning under flyttningsförbud – 31 § LVU
 - Umgängesbegränsning och hemlighållande av vistelseort – 5 kap. 4 § LBSB
 - Omprövning och upphörande av utreseförbud – 31 c § LVU
 - Ansöka om fortsatt tillfällig vård (internationella situationer) – 9 a § LVU
-
- Integritetsskäl – utskott är en snävare krets än nämnden i sin helhet
 - Behovet av effektiv handläggning



HELSINGBORG



Dokumentationskravet utvidgas

Dokumentationskravet utvidgas

Handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av insatser ska dokumenteras, om inte annat följer av 4 eller 5 §. Beslut och åtgärder i ärendet ska dokumenteras. Även faktiska omständigheter och händelser av betydelse ska dokumenteras. – 14 kap. 3 § SoL

- Dokumentationens omfattning varierar beroende på insatsens karaktär
 - Ingripande, intensiva insatser → mer omfattande dokumentation
 - Omvårdande, stödjande insatser → mindre omfattande dokumentation
- Två undantag från dokumentationskravet
- Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2014:5) om handläggning och dokumentation **gäller inte** insatser utan behovsprövning



HELSINGBORG

Undantag – Rådgivning

*Skyldigheten att dokumentera gäller inte uppgifter om **enskildas personliga förhållanden** vid rådgivning.* – 14 kap. 4 § SoL

- "Personliga förhållanden" = Namn, personnummer, adress, försörjningsförmåga, mående, skadligt bruk...
- "Rådgivning" = Råd och upplysningar om socialtjänstens insatser, även mer omfattande rådgivning inriktad mot viss problematik såsom familjerådgivning och alkoholrådgivning.
- *Angränsar till **information** enligt vår serviceskyldighet*

Skälen till undantaget från dokumentationskravet

- Möjligheten att vara anonym utifrån risk att enskilda annars avstår från att ta emot hjälp
- Sällan motiverat att dokumentera rådgivning



HELSINGBORG

Undantag – Beslut om undantag

*Socialnämnden får, om det finns **särskilda skäl**, besluta att **uppgifter som kan röja den enskildes identitet** inte ska dokumenteras vid genomförande av en **insats utan individuell behovsprövning** enligt 11 kap. 5 §. – 14 kap. 5 § SoL*

- Gäller alla som tar del av en insats som ges utan individuell behovsprövning
- "Uppgifter som kan röja den enskildes identitet" - namn, personnummer, adress och andra uppgifter som kan härledas till en individ

Skälen till undantaget från dokumentationskravet

- Möjligheten att vara anonym utifrån risk att enskilda annars avstår från att ta emot hjälp
- Exv. våld i nära relation, hedersrelaterad problematik, skadligt bruk och beroende, prostitution, dagcentraler, mötesplatser, träffpunkter etc.



HELSINGBORG



Barn och unga

Orosanmälan blir digitalt sökbar

- Ett **ärende** inleds när en orosanmälan inkommer
- FL:s regler om bl.a. partsinsyn, kommunikering, underrättelse om beslut träder in
- Undantag från kommunikeringsskyldigheten finns i 25 § FL
 - Avsevärt svårare att genomföra beslutet eller
 - Väsentligt enskilt intresse kräver att beslutet meddelas omedelbart
- Partsinsynen kan begränsas med stöd av 10 kap. 3 § OSL
- Omedelbar skyddsbedömning och förhandsbedömningen ska dokumenteras i en **personakt**
– blir digitalt sökbar



Vårdplan och genomförandeplan

En vårdplan ska revideras vid behov. Om en vårdplan revideras, och det finns en genomförandeplan, ska även genomförandeplanen ses över.

Den första revideringen av en vårdplan som gäller ett barn ska ske senast när barnet har varit placerat i två år. Om det inte finns särskilda skäl mot det, ska vårdplanen vid den tidpunkten särskilt ta upp frågan om barnets långsiktiga boende. – 9 kap. 3 § SoL

- Förtydligande om att en genomförandeplan ska ses över om vårdplanen revideras



HELSINGBORG

Insatser till unga utan VHs samtycke

Gamla SoL – 3 kap. 6 a-b §§

- Tidigare räknades vissa insatser upp: öppna insatser, kontaktperson och särskilt kvalificerad kontaktperson
- Från 12 år
 - VH samtycker ej, barnet samtycker + lämplighetsbedömning
- Från 15 år (barnet är processbehörig)
 - VH samtycker ej, barnet samtycker eller begär + lämplighetsbedömning

Nya SoL – 21 kap. 1 §

- Insatser för att tillgodose barnets personliga behov
- Från 12 år
 - VH samtycker ej, barnet samtycker + lämplighetsbedömning
- Från 15 år (barnet är processbehörig)
 - VH samtycker ej, barnet samtycker eller begär + lämplighetsbedömning
- Samtycke från VH krävs alltid: familjehem, jourhem, stödboende, HVB och bostäder med särskilt stöd.”



HELSINGBORG

Övriga ändringar vad gäller barn och unga

- Skyldighet att arbeta för att barn som vårdas utanför det egna hemmet ges möjlighet till kontakt med föräldrar, syskon och andra närstående. – 22 kap. 9 § SoL
- Uppföljning av ett barns situation efter *utredning som avslutas utan insats* eller efter *placering* förlängs från två till **sex månader**. – 23 kap. 5 § SoL





Barns rättigheter förtydligas

Barnets rättigheter förtydligas

Bedömning av barnets bästa

*Vid alla åtgärder som rör barn ska i första hand det som bedöms vara barnets bästa beaktas. **Vid bedömningen av barnets bästa ska hänsyn tas till barnets åsikter.** Om ett beslut eller en annan åtgärd rör vård- eller behandlingsinsatser för ett barn, ska det som är bäst för barnet vara avgörande.*

Med barn avses en person under 18 år. – 3 kap. 1 § SoL

- Förtydligas att hänsyn ska tas till barnets åsikter vid bedömningen av barnets bästa



HELSINGBORG

Barns rätt till inflytande och delaktighet

- Barns rätt att framföra sina åsikter och att dessa ska tillmätas betydelse i förhållande till ålder och mognad förs över till nya SoL
- Förtydligande av att barnet har rätt till **kontinuerlig** information och delaktighet
- Det införs en skyldighet att så långt som möjligt **försäkra sig om att barnet har förstått** informationen



HELSINGBORG

Övergångsbestämmelser

- Nya SoL träder i kraft den 1 juli 2025 och då upphör gamla SoL att gälla
- Bestämmelsen i 14 kap. 9 § SoL gällande ändring av beslut vid väsentligt ändrade förhållanden tillämpas inte på beslut som har fattats före ikraftträdandet.
- Tillstånd eller förbud som har beslutats enligt den upphävda lagen gäller som tillstånd eller förbud enligt denna lag
- Gamla SoL gäller fortfarande för återkrav av ekonomiskt bistånd som beviljats innan 1 juli och ersättningskrav för stöd- och hjälpinsatser samt barn som placerats utanför hemmet (8 kap. 1 § SoL)
- Gamla SoL gäller vid överklagande av ett beslut som fattats innan 1 juli



HELSINGBORG